

**"... a ló, a kutya és a könyv ...
az emberiséget a sírjáig el
fogja kísérni."
Rendhagyó beszélgetés
könyvről, versekről, alkotásról
és olvasásról Kányádi Sándor
költővel.**

Azt hittük, folytathatjuk még a beszélgetést, amit 2014. június 3-án kezdtünk el Vele. Nem így történt. Pedig „... az emberiség nevében volna még...”, annyi kérdés Volna még!
A 85 éves Kányádi Sándor bácsit köszöntöttük egy osztálynyi lelkes diákkal, a Debreceni Ady Endre Gimnázium 8-9-10. évfolyamos tanulóival. Filmet készítettünk ajándékként, amelyre felvettük a 9. KNy csoport diákjaival kedvenc Kányádi-versüket, mesét olvastunk közösen, és verset tanultunk közösen. Budapesten, Elek apó kútjánál és előtte a Mesemúzeumban találkozhattunk Sándor bácsival, aki örömmel beszélgetett velünk. Valóban igaz, amit sokszor hallottunk már róla: ...Őt hallgatni kell, kérdezni nem igazán lehet.... Ennek a rendhagyó interjúnak néhány részletét olvashatja most a kedves érdeklődő. **A versről.**

„Babits Mihály azt mondja, hogy egy vers 3 részből áll: a címéből, a verséből és az aláírásából. Ez olyan, mint az állattanban a fej, tor és a potroh. Szükségesnek tartok egy kiegészítést még hozzátenni: a 4. része a versnek a keletkezés dátuma. Giuseppe Ungaretti - Babits kortársa, Nobel-díjas olasz költő - versét nem érthetnénk meg, ha nem lenne odaírva alá a dátum: 1918. július.

Katonák
Állnak itt
mint ősszel
a fákon
a levelek

4 év háború után a hadifoglyok úgy állnak lehangolódva, mint a fákon a levelek, akik még életben vannak, a végső lehullás előtt.

Nem maradhat el azonban a legkedvesebb költő-elődnek, Petőfi Sándornak az említése:

„Érdekes módon még azt is mindig odaírta, hogy hol született a vers.”

Majd bepillantást nyerhetünk abba is, hogyan kell verset tanulni, s hogyan tanítja minden író-olvasó találkozón Sándor bácsi a gyerekeket a VERS szeretetére.

„Úgy történt, hogy mentünk egy olvasótalálkozóról gépkocsin, és azt mondom Péterfájánál a sofőrnek: itt egy évvel ezelőtt hívtak engem találkozóra, szóljunk be, hogy amikor jövünk vissza Háromszékről, ide is betérünk majd! Az igazgató, aki magyartanár volt nagyon megörült. Terveinket hallva azonban azt mondta: „Drága Sándor bácsi, innen el nem mennek, amíg meg nem tartják a találkozót.”

Szerencsére sűrű gyermekáldás volt akkor, délelőtt is és délután is tanítottak, s a délelőtti műszak végén a gyerekek megebédelten jöttek vissza szüleikkel együtt. „Sándor bácsiék menjenek el - mondta az igazgató úr - ,a tiszteletes úr most kapott Svájc-ból

csomagot, és egy tojásrántottát tud adni, kávéja is biztosan van." Elmentünk, megkaptuk a rántottát. Mikor visszamentünk ott volt a sok gyerek, a szülők, s az izgatott tanítónők, tanárnők, akik azért aggódtak, hogy a verseket mondó gyerekek majd belesülnek. Bele is sülték. Sújtam hát nekik, és azt mondtam, hogy gyerekek, itt mindenki tud verset gyorsan tanulni. Olyan éles eszűek vagytok! Itt van egy vers, még sehol sem jelent meg:

Betemetett a nagy hó
erdőt, mezőt, rétet.
Minden, mint a nagyanyó
haja, hófehér lett.
Minden, mint a nagyapó
bajsza, hófehér lett,
csak a feketerigó maradt feketének.

Három mondásból, fogadjunk, hogy három mondásból megtanuljátok-biztattam őket. Ha nem tanuljátok meg, akkor én többet nem írok verset! Tiltakozásukra ennyit szoltam: Na ne tegyétek magatokat, ha nem írok verset, nem kerül a tankönyvbe, nem kell megtanulni, nem buktok meg belőle. Tehát aki meg akarja tanulni, megtanulja? Igen!- kiáltották kórusban. „Aki nem akarja megtanulni, inkább megbukjék, az üljön farhámába.” **„Ismeritek ti ezt a szép kifejezést?” - néz ránk ekkor érdeklődve Sándor bácsi. S látva bizonytalan tekintetüket, újra mesélni kezd.**

Egy kis nyelvlecke - magyarból. „A lónak mi a viselete? Mibe öltözik a ló? Volt, aki azt mondta, a haja, hát azt mondtam, hogy a lovon legtöbbször nincsen haj. Mi a ruhája a lónak? A nyereg a hátsólónak, de ha meg ígás? Hogy hívják? Hám, úgy van. Na, már most. Sík vidéken, itt az Alföldön, olyan mintha atlétában járna a ló, szügyhámja van, mert négykézláb állat, és a mellkasán ott a szíve, régi magyar szó : a szügye. Ha nekifeszül, meghúzza a hámistrángot, oda van a kocsihoz, a szekérhez kötve, azzal húz. A hegyes vidéken, ahol én is születtem, fékezni is kell, ezért a szekér rúdjához oda van erősítve a szügyhámról egy lánc, de hátul is van, így kezeslábasba jár a mi vidékünkön a ló, farhámja is van. És amikor a ló húz, akkor szügyhámnak feszül, amikor nem húz, akkor farhámba tart, amikor lejtőre ér a kocsi, akkor visszatartja farhámnak. Na most arra a diákra is, aki nem szokta megtanulni a leckéjét, szeret lógni, arra is szokták mondani, hogy szeret farhámában ülni. Ezt is megtanultuk.” - **mondja mosolyogva.**

Rigó = magyar? - bepillantás a metaforák világába

„És akkor megtanultuk három mondásból a verset, amit ti is megtanultatok. Jön utána az igazgató és közli: „Sándor bátyám, azért a rigó megmaradt feketének. Persze, tudjuk, miről van szó.” Hát miről lenne? Mondom, olyan ez, mint egy gyermekrajz. Ha azt mondod egy gyereknek, hogy rajzolja le a telet, fog egy filctollat vagy egy fekete ceruzát, és rajzol a fehér lapra, és azt mondja, itt a tél. Fekete madár a hóban. Tudjuk mi, miről van szó Sándor bácsi. Pontosan azt jelenti, hogy ott vagyunk még egy rigó képében is.- mondja az igazgató.

Egész Háromszéket összejártuk, s mindenütt örültek annak és kacsintottak, hogy a rigó megmaradt feketének. Péterfája után Marosvásárhely következett, egy gyerekkönyvtár, ahol a csillárról is lógtak a gyerekek, 2.b osztályosok voltak, kicsi elemisták. Mondtam nekik, a péterfájiak megtanultak 3 perc alatt egy verset, tanuljátok hát meg ti is három mondásból. Megtanulták, mondanom se kell. Utána koccintottunk az utolsó találkozáson. És a koccintásnál odajön és azt mondja a fölöttem végzett magyar irodalom szakos tanár:

„Azt szeretem Sándor a verseidben, hogy ott vagyunk mindig, ha csak egy rigó képében is.”

És elmagyaráznám neki is, hogy ne számárkodjon, de ő : „Tudjuk mi, miről van szó.”

Na most gyerekek, kipróbáltam ezt a verset Kárpátalján, a Felvidéken. És akkoriban mégiscsak egy szabadabb, liberálisabb helyen, Jugoszláviában is. Valamikor 1970-valahányban Rehák László barátom lakásán volt egy koccintás, aki egy igen jó művelődési lapot, illetve egy elméleti folyóiratot szerkesztett. Tito elnök, nemzetiségi ügyi minisztere volt. A találkozó után a jugoszláviai magyar írókkal, költőkkel gyűltünk össze, és elmondtam, hogy szórakoztassam őket is, mint ahogy titeket is szórakoztatni akartalak és közben tanítani is természetesen. Elmondtam, hogy milyen viccesen értelmezik ezt a verset, egész Magyarország körül a rigó, az a rigó. És azt mondja nekem erre, mikor mindenki kacagott volna, azt mondja a nagy volt miniszter: „A közönségnek igaza van, te tudat alatt arra gondoltál.” Na ha ez már freudilag is meg van magyarázva akkor el kell hinni....

Ezért mondom mindig, hogy hozzá kell gondolni a helyét is sokszor, hogy hol követődik el a vers. Na, ezeket a nagy bölcsességeket hallottátok tőlem.”

„A vers ma könyvbe száműződött.”- **folytatja a gondolatsort Sándor bácsi.** „Mert a verseket Balassi Bálinték is még énekelték és mondták. Tehát a vers a mai korra, amikor ilyen szöveghordozók vannak, meg szövegbontók-hangosítók, az elektronika korában a vers és a próza is visszahelyeződik homéroszi jogaiba.

Ez nem azt jelenti, hogy a könyvek kimennek a divatból, de hátrább húzódnak, és lehet, hogy már a ti gyerekeitek is egy analfabéta magas kultúrában nőnek majd föl. Látnak, hallanak, így hát hangos és látható kultúra, vizuális kultúra lesz. Nem tudhatjuk, volt ilyen. És nem tudhatjuk, hogy a nagy világegyetemben mik vannak még kitalálva. Szóval azt szoktam mondani, hogy amit az emberiség egyszer magához kezésített, például a ló, a kutya és a könyv is, az az emberiséget a sírjáig el fogja kísélni.

Megpróbáltunk kérdezni is.

Sándor bácsi mit olvas szívesebben, regényeket vagy verseket?

Semmit. Nézem én is a televíziót és ülök a számítógépnél és butítom magam..(**nagy derűlttség, ő maga is somolyog azzal a jól ismert hamiskás mosolyával).**

Mostanában regényeket olvasok. A régieket olvasom. Amiket fiatalkoromban. Miket? Hát a világi meg magyar irodalom klasszikusait.. És hát tehetetlenül és értetlenül állok, mert én már kivénültem ebből a mai vers irodalomból. Aminek nagyon örülök, az az, hogy vannak jó folyóiratok, pl. az aradi Irodalmi Jelen, amiről lehetünk jó véleményekkel vagy rosszal... én most nem akarok reklámozni.

Illyés Gyulánál olvastam, ő idézte Kosztolányit, aki azt írta, hogy egy francia középiskolát végzett diák meg tud írni egy közepes regényt, egy magyar középiskolát végzett egy kérvényt, talán ha hibátlanul.

Gyerekek eljutottunk oda és ezt tapasztalatból mondom, hogy ma ez már nem így van! Grecsó Krisztián egyik novelláskájáról kellett nemrég mini esszét írni egy pályázat keretében középiskolás diákoknak. Csak azért mondom kicsinyítő képzővel, mert rövidke írás volt. Több mint 300 dolgozat érkezett be, engem kértek föl a zsűri elnökének. Soha életemben nem szerettem szerkesztő, segédszerkesztő, rovatvezető se lenni, pláne zsűri elnök. Azt mondták, nem baj, kiválasztják a 10 legjobbat, amit az elő zsűri átnéz. Végül kíváncsi voltam az összes írásra. Gyerekek, büszke voltam arra, hogy ma egy jó

középiskolás meg tud írni egy talpraesett, jó könyvismertetést, esszét. Ez azért elég nagy megnyugvás. Dicséretükre legyen mondva.

Be tetszene fejezni a mondatot, hogy Olvass többet, mert...?

Annál butább leszel. *(nagy nevetés, ő maga is nevet, majd pontosít)* Nem. ....ha jól olvasok, annál jobban elbizonytalanodom.

Ezt ki tetszene fejteni?

„Azért, hogy mikor tudnék egy ilyen jól írni?

Gyerekek, ezek mind testreszabott dolgok. Én nem tudom, hogy kinek mi a módszere. Én tudom, hogy utolsó pillanatban a Napsugár szerkesztőségében (Kolozsváron) meg kellett írni, be kellett vinni lapzártára a verset. Én bevittem. A gyerekeim úgy emlékeznek erre a korszakra, hogy ó te öreg, te csak ültél, reggel, délelőtt nem mentél be, csak 11 óra felé. Hát igen, megírtam, amit meg kellett, nyilván előtte azért elég sok mindenben gondolkoztam. De azt hiszem, hogy mindegy is, mindenki másképp csinálja, van egy ilyen nóta is...”

Sándor bácsinak van valamilyen kedvenc idézete vagy esetleg mottója? (ránk néz, szeme újból hamiskás mosolyra villan, tűnődik, hogy mondja -e, majd megszólal)

„Mi is az a Madák Imre? A székelyudvarhelyi művelődési osztályvezető, román főnök annakidején, amikor bemutatták Kolozsváron Az ember tragédiáját, s rengetegen jelentkeztek, hogy szeretnének busszal elmenni Kolozsvárra, azt kérdezte (még a nevet is rosszul ejtve): és ki ez a Madák Imre? És hogy lehet egy színdarabnak olyan címet adni, hogy Az ember tragédiája?

Úgyhogy én azt mondom nektek, hogy a kedvenc idézetem: „ember: küzdj és bízva bízzál”.. Állítólag nem ő írta, hanem Arany János javította ki, nem tudom.

Úgy tudjuk, hogy Tamási Áronnal Sándor bácsi közeli kapcsolatban volt...

Ezt az egész beszélgetést összefoglalhatjuk úgy, hogy én vagyok a legirigylésre méltóbb az én korosztályomban. És nem azért, mintha remekműveket írtam volna, hanem én voltam a legszerencsésebb. Olyan magyar emberek barátságát mondhattam magaménak, amilyen magyar emberek ma nem nagyon vannak. Tamási Áron, Kós Károly, s nem tudjátok ki volt Zsögödi Nagy Imre bácsi, festő volt, s hogy határon túlit is mondjak, Illyés Gyula bácsi, mert onnan nézve, ahonnan én származom, ti vagytok határon túl, és legutolsósorban egy debreceni diáknak, egy cívisvárosban, egy protestáns városban Márton Áron római katolikus püspök neve is talán mond valamit. Őket tekinthettem atyai barátaimnak. Remélem, még haló poraikban sem sértem meg ezzel őket. Úgy beszéltek mindig velem, hogy inkább engem faggattak, kérdeztek. Nekik, és édesapámnak, ki négy elemis falusi ember volt, de olvasott és művelt ember... én nekik köszönhetem az emberré válásomat..

A beszélgetésen 2014 június 3-án jelen voltak a 8.A, 9.A és 9. KNY osztály tanulói, a kérdéseket feltették: Hegyi Tamara és Terdik Krisztina